

Podobrazovanost pripadnika romske nacionalne manjine i razlozi odustajanja od školovanja

¹ Andreja Tursić
¹ Aleksandar Racz

¹ Zdravstveno veleučilište Zagreb

Ključne riječi: Romi, obrazovanje, podobrazovanost, nacionalna manjina

Datum primitka: 20.6.2023.

Datum prihvatanja: 20.9.2023.

<https://doi.org/10.24141/1/9/2/12>

Autor za dopisivanje:

Aleksandar Racz

A: Zdravstveno veleučilište Zagreb,

Mlinarska cesta 38, 10 000 Zagreb

T: +385 1 5495 722

E-pošta: aleksandar.racz@zvuh.hr

Sažetak

Romska nacionalna manjina predstavlja važan dio društva u Republici Hrvatskoj. Romi imaju bogatu povijest i kulturu, a obrazovanje ima ključnu ulogu u integraciji i socijalnoj inkluziji svih građana, a posebno kod manjinskih skupina kao što su Romi. Nažalost, podobrazovanost pripadnika romske nacionalne manjine predstavlja ozbiljan problem koji zahtijeva pažnju i rješavanje. Cilj je rada analizirati problem podobrazovanosti pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, sistematizirati dosad poznate razloge koji dovode do odustajanja od školovanja te predložiti mjere za poboljšanje njihova obrazovanja. Rezultati analiziranih dosad provedenih istraživanja ukazuju na nisku razinu obrazovanja među Romima, s niskom stopom upisa u predškolske ustanove, visokim postotkom odustajanja od osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja te ograničenim pristupom visokoškolskom obrazovanju.

Uvod

Romski narod je etnička i kulturna zajednica s dugom poviješću prisutnosti diljem Europe. Romi su prepoznati kao nacionalna manjina u mnogim europskim zemljama, uključujući Republiku Hrvatsku. Kao nacionalna manjina, Romi imaju pravo na očuvanje i razvoj svoje jezične, kulturne, vjerske i identitetske baštine, kao i na zaštitu od diskriminacije i jednakost u svim aspektima života.

Romsko stanovništvo naselilo se na hrvatska područja u drugoj polovini 14. stoljeća tijekom migracije s područja jugoistočne Europe. Početno naseljavanje Roma dogodilo se u Dubrovniku (1362.) i Zagrebu (1378.), nakon čega su se proširili na područje Dalmacije i Istre.¹

Od 1880. započinje sustavno popisivanje romskog stanovništva, a broj Roma na hrvatskim područjima kretao se između 3482 (1880.) i 12 267 (1910.). Nakon Prvog svjetskog rata romsko stanovništvo postaje dio nove jugoslavenske državne zajednice.

Uoči Drugoga svjetskog rata broj Roma u Kraljevini Jugoslaviji bio je nešto veći od 70 000, od kojih je oko 15 000 živjelo na hrvatskim područjima (Banovina Hrvatska).

Prema popisima stanovništva, broj Roma u socijalističkoj Hrvatskoj kretao se između 405 (1948.) i 3858 (1981.), čineći manje od 0,1 % ukupnog stanovništva.¹

Socioekonomski, obrazovni i pravni položaj Roma poboljšao se od osnivanja Republike Hrvatske. Popisi stanovništva bilježe konstantan rast samodeklariranih Roma: 6695 (1991.), 9463 (2001.) i 16 975 (2011.). Danas romsko stanovništvo čini jednu od brojnih i najstarijih manjinskih zajednica u Republici Hrvatskoj.¹

Unatoč postignutom napretku u odnosu na povijest, još uvijek postoje izazovi u ostvarivanju punih prava, jednakosti i socijalnih prava Roma. Nastavak rada na suzbijanju predrasuda, diskriminacije te osiguravanju obrazovnih i socioekonomskih mogućnosti za Rome ključni su koraci za izgradnju pravednog i socijalnog društva u Republici Hrvatskoj.

Prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, obvezno je da osnovnoškolsko odgoj i obrazovanje započinje upisom u prvi razred osnovne škole i odnosi se na djecu u dobi od šest do petnaest godina.⁴ Međutim, unatoč tome, postoji vrlo mali postotak romske djece koja se upisuju u osnovnu školu, a još ih manji broj njih uspješno završava osnovnoškolsko

obrazovanje, posebno ženska djeca, koja su izložena ranoj udaji i majčinstvu, što ih često prisiljava da napuste školovanje.²

Prema UNICEF-u, diljem srednje i istočne Europe diskriminacija i neinkluzivni školski sustavi djeci iz romskih zajednica sustavno uskraćuju pravo na obrazovanje. U većini zemalja samo oko 20 % romske djece ikada završi osnovnu školu, u usporedbi s više od 90 % njihovih neromskih vršnjaka. Oni koji se upišu vjerojatno će odustati prije završetka osnovnog školovanja zbog rasizma u školama i loše pripremljenosti škola da zadovolje njihove potrebe; u jugoistočnoj Europi samo 18 % romske djece ikada upiše srednju školu, a manje od 1 % pohađa fakultet.³

Mnoga romska djeca idu u „specijalne” škole i razrede za djecu s teškoćama u razvoju samo zbog svojih jezičnih razlika. Stoga postoje velike razlike u jednakosti u kvaliteti obrazovanja romske djece i njihovih neromskih vršnjaka.

Unatoč zakonskim odredbama, romska djeca i dalje se suočavaju s preprekama i diskriminacijom u obrazovnom sustavu. Nizak postotak upisa u osnovnu školu, visoka stopa odustajanja i nedostatak pristupa srednjoškolskom i visokom obrazovanju glavni su izazovi s kojima se suočavaju. Diskriminacija, rasizam i nedostatak prilagođenosti škola njihovim potrebama pridonose ovom problemu.

Romska djeca koja nisu bila uključena u predškolski odgoj i obrazovanje suočavaju se s poteškoćama u obrazovnim institucijama, a takve je djece najviše jer nisu naučili osnove jezika koji se upotrebljava u školi.⁴ Stoga su predškolske ustanove od velike važnosti za pripremu romske djece za školu, pružajući im priliku da nauče jezik većinske populacije kako bi se bolje integrirala u obrazovni sustav. Predškolsko obrazovanje ima ključnu ulogu za Rome jer im pomaže u usvajanju moralnih vrijednosti i principa dobrog odgoja koje roditelji, često neiskusni, ne mogu uvijek pružiti.⁴

U današnjem vremenu obrazovanje zahtijeva financijsku stabilnost, što predstavlja izazov za Rome koji žive u lošim uvjetima i teško im je osigurati obrazovanje za svoju mnogobrojnu djecu.

Unatoč tome, s obzirom na sposobnost romskih zajednica da se prilagode različitim okruženjima, jezik ne bi trebao biti prepreka obrazovanju. Međutim, potrebno je obratiti pozornost na razinu obrazovanja roditelja, tradiciju romske obitelji, nedostatak razumijevanja društva prema specifičnom načinu romskog života i ekonomski status.

Iako Romi upisuju svoju djecu u obrazovne ustanove, romska djeca često neredovito pohađaju školu, a još je manje završavaju u potpunosti, često ne uspijevajući čak završiti ni osnovnu školu. Problem se javlja kada se djeca upišu osnovnu školu jer im se bez prilagodbe jezika daju testovi razumijevanja i sposobnosti.⁴

Kao rezultat toga, obrazovna razina romske populacije je vrlo niska, s prosječnim brojem godina provedenih u obrazovnom sustavu koji je znatno niži u usporedbi s većinskom populacijom.⁵

Problemi poput sporog mijenjanja obrazaca funkcioniranja Roma, siromaštva, marginalizacije, nedostatka samopouzdanja i diskriminacije na nacionalnoj osnovi sprječavaju Rome u Hrvatskoj da ostvare svoje pune obrazovne potencijale.⁶

Cilj i svrha istraživanja

Svrha je rada upotrebom dostupnih sekundarnih izvora istražiti razmjere i važnost problema podobrazovanosti pripadnika romske nacionalne manjine i sistematizirati dosad prepoznate razloge odustajanja od školovanja u Republici Hrvatskoj.

Ciljevi su rada sljedeći:

- ▶ prikazati povijest Roma u Republici Hrvatskoj, istražiti njihovu prisutnost u društvu te razumjeti njihovu kulturnu i socijalnu poziciju
- ▶ analizirati obrazovnu situaciju pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, uključujući predškolsko, osnovnoškolsko, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje te obrazovanje odraslih
- ▶ identificirati razloge odustajanja od školovanja kod pripadnika romske nacionalne manjine, uključujući socioekonomske faktore, diskriminaciju i predrasude, jezične barijere, nedostatak podrške obitelji te nedovoljnu integraciju u obrazovni sustav
- ▶ prikazati ulogu predškolskog odgoja i obrazovanja u obrazovanju i integraciji romske djece te istražiti uvjete školovanja romske zajednice
- ▶ izraditi prijedloge za poboljšanje obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine.

Metode rada

U radu su primijenjene sljedeće znanstvene metode:

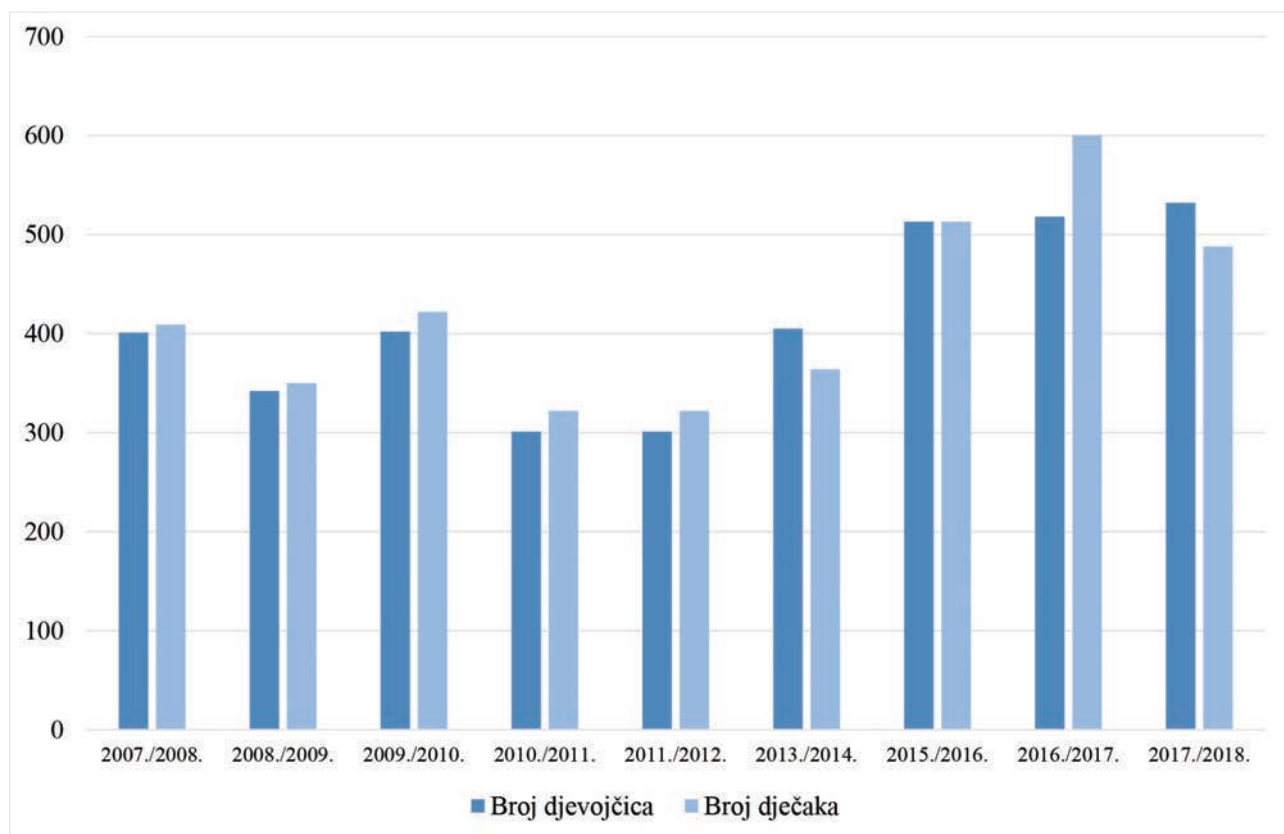
- ▶ metoda sinteze – primijenjena je za izdvajanje ključnih saznanja, identifikaciju zajedničkih obrazaca i izvlačenje glavnih zaključaka iz prikupljenih podataka
- ▶ metoda analize – primijenjena je za obradu, interpretaciju i razumijevanje prikupljenih podataka
- ▶ metoda deskripcije – primijenjena je za detaljno opisivanje specifičnih aspekata istraživanja
- ▶ induktivna metoda – primijenjena je za izvođenje općih zaključaka ili teorija na temelju specifičnih primjera ili podataka
- ▶ metoda komparacije – primijenjena je za usporedbu i analizu različitih elemenata, varijabli, skupina ili situacija kako bi se identificirale sličnosti, razlike ili uzročno-posljedični odnosi
- ▶ metoda kompilacije – primijenjena je za prikupljanje, organiziranje i integriranje podataka, informacija ili literature iz različitih izvora kako bi se stvorila cjelovita i pregledna analiza teme istraživanja
- ▶ metoda dedukcije – primijenjena je za izvođenje zaključaka putem logičkog zaključivanja na temelju poznatih činjenica, pretpostavki ili principa.

Rezultati

Predškolsko obrazovanje Roma u Hrvatskoj

Sudjelovanje djece pripadnika Romske nacionalne manjine predškolskom odgoju i obrazovanju od šk. god. 2007./2008. do šk. god. 2017./2018. prikazano je u grafikonu 1.

U Hrvatskoj se bilježi povećanje broja djece pripadnika Romske nacionalne manjine koja sudjeluju u programima predškolskog odgoja i obrazovanja. U grafikonu 1 prikazani su podaci o broju pripadnika romske nacionalne manjine koji su pohađali programe predškolskog

Grafikon 1. Sudjelovanje djece pripadnika Romske nacionalne manjine u predškolskom odgoju i obrazovanju od šk. god. 2007./2008. do šk. god. 2017./2018.

Izvor: Uključivanje Roma u Hrvatsko društvo – obrazovanje i zapošljavanje⁷

odgoja i obrazovanja u razdoblju od 2007. do 2018. Primjetan je porast sudjelovanja romske djece u predškolskom odgoju i obrazovanju od 2015., iako je ta uključenost i dalje nedovoljna.

Osnovnoškolsko obrazovanje Roma u Hrvatskoj

Prema Izvješću o provedbi Nacionalne strategije za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020. godine za 2018., primjećuje se smanjenje broja učenika u osnovnoškolskom sustavu u odnosu na prethodnu školsku godinu.

Iako je na početku školske godine 2017./2018. bilo uključeno 5134 učenika (2589 dječaka i 2545 djevojčica), na početku 2018./2019. taj je broj smanjen na 4983 učenika (2496 dječaka i 2487 djevojčica).⁷

Izvješće također ističe nedostatak uvjeta za uspješno uključivanje pripadnika romske nacionalne manjine u obrazovni sustav osnovnih škola, kao što su učenje hr-

vatskog jezika i organizacija produženog boravka u školi. Na početku školske godine 2018./2019. u produženi boravak bilo je uključeno 785 učenika (406 dječaka i 379 djevojčica), što je znatan porast u odnosu na prethodnu godinu, kada je taj broj iznosio 357 učenika (172 dječaka i 185 djevojčica).⁷

Iako postoje neki pozitivni pomaci u području učenja jezika koji olakšava školovanje, ti su pomaci još uvijek nedovoljni. Broj učenika romske nacionalne manjine koji sudjeluju u programu učenja hrvatskog jezika porastao je u šk. god. 2017./2018., kada je bilo uključeno 380 učenika (200 dječaka i 180 djevojčica), što je povećanje od 44 učenika u odnosu na prethodno razdoblje (166 dječaka i 170 djevojčica).⁷

Međutim, primjećuje se nepovoljno povećanje broja etnički segregiranih razreda, jer je broj takvih razreda porastao sa 60 šk. god. 2016./2017. na 65 sljedeće školske godine. Ukidanje potpuno etnički segregiranih razreda, uz osiguravanje podrške učenju hrvatskog jezika i organizaciju produženog boravka, od iznimne su važnosti u

sprječavanju preranog odustajanja učenika romske nacionalne manjine od školovanja.⁷

Primjećuje se smanjenje broja učenika romske nacionalne manjine u osnovnoškolskom sustavu u usporedbi s prethodnom godinom, što upućuje na izazove uključivanja romske djece u obrazovanje. Također, nedostatak adekvatnih uvjeta za uspješno uključivanje romskih učenika, kao što su nedovoljno razvijene jezične vještine i nedostatak organizacije produženog boravka, predstavlja prepreku njihovu osnovnoškolskom obrazovanju.

Srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje te obrazovanje odraslih Roma u Hrvatskoj

Izvrješće o provedbi Nacionalne strategije za uključivanje Roma za školsku godinu 2018./2019. ukazuje na smanjenje broja učenika uključenih u srednjoškolsko obrazovanje.⁷

Na početku te školske godine u srednjoškolske programe bilo je uključeno 760 učenika (401 dječak i 359 djevojčica), dok je u prethodnoj godini taj broj iznosio 805 učenika (446 dječaka i 359 djevojčica). Međutim, primjećuje se porast broja učenika koji su upisani u prve razrede trogodišnjih srednjih škola, kao i veći broj učenika koji nastavljaju obrazovanje u trogodišnjim strukovnim programima u odnosu na četverogodišnje i petogodišnje programe. Konkretno, u trogodišnjim strukovnim programima bio je 461 učenik (283 dječaka i 178 djevojčica), dok je u četverogodišnjim i petogodišnjim programima bilo 132 učenika (37 dječaka i 95 djevojčica).⁷

Iz navedenih podataka proizlaze dva negativna efekta. Prvi je smanjenje broja srednjoškolskih učenika, a drugi je manji broj učenika romske nacionalne manjine koji se kvalificiraju za četverogodišnje i petogodišnje srednjoškolske programe. Slabija kvalifikacija romskih učenika za ove programe može ukazivati na izazove s kojima se susreću pri nastavku obrazovanja nakon osnovne škole.⁷

Unatoč smanjenom broju učenika romske nacionalnosti koji upisuju prvi razred srednje škole u odnosu na one koji upisuju osnovnu školu, primjećuje se povećanje broja učenika upisanih u prve razrede trogodišnjih srednjih škola i veći broj učenika koji nastavljaju obrazovanje u trogodišnjim strukovnim programima u odnosu na četverogodišnje i petogodišnje programe. Međutim, ovaj porast ne uspijeva nadoknaditi ukupno smanjenje broja srednjoškolskih učenika, a posebno

zabrinjava manji broj učenika romske nacionalne manjine koji se kvalificiraju za četverogodišnje i petogodišnje programe.

Prikazani rezultati upućuju na izazove i prepreke s kojima se romski učenici susreću pri nastavku obrazovanja nakon osnovne škole.

Diskusija

Školovanje Roma pred sobom nosi brojne izazove.

a) Obrazovna segregacija

Hrvatska je prepoznata kao jedna od zemalja s obrazovnom segregacijom pripadnika romske nacionalne manjine u predškolskom i osnovnoškolskom obrazovanju koja ima negativan utjecaj na kvalitetu obrazovanja romske djece, smanjenje njihovih mogućnosti za nastavak srednjoškolskog i visokog obrazovanja te utječe na njihovo zapošljavanje i visoku stopu nezaposlenosti.⁸

b) Socijalna integracija

Romska djeca koja su smještena u isključivo ili pretežitom romske razrede zbog segregacije i diskriminacije suočavaju se s otežanim uvjetima za socijalnu integraciju i formiranje kvalitetnih vršnjačkih odnosa.⁹

c) Nedostatak resursa

Nastavnici u razredima u kojima prevladavaju romska djeca često nemaju adekvatna materijalna i financijska sredstva za provođenje nastave i pružanje istih sadržaja i aktivnosti kao u razredima s većinskom populacijom.¹⁰

d) Etnički segregirani razredi

Postoji velik broj etnički segregiranih razreda u Hrvatskoj, pri čemu više od 50 % pripadnika romske nacionalne manjine pohađa takve razrede. Razlozi za to uključuju gustoću naseljenosti Roma u određenim lokalitetima, odluke roditelja iz većinske populacije da svoju djecu ne upišu u škole s romskom djecom te praksu smještanja Roma u posebne programe bez potrebne procjene sposobnosti djece i podrške za njihovu integraciju.¹¹

e) Regionalne razlike

U usporedbi s nekim drugim zemljama, u Hrvatskoj je manji udio etnički segregiranih razreda (oko 5 %), dok se u Češkoj i Mađarskoj taj udio penje do 10 %.⁷

Presuda Europskog suda za ljudska prava prepoznala je Hrvatsku kao jednu od zemalja s obrazovnom segregacijom, posebno u predškolskom i osnovnoškolskom obrazovanju romske djece.⁷

Obrazovna segregacija ima negativan utjecaj na kvalitetu obrazovanja romske djece, smanjuje njihovu uključenost u srednjoškolsko i visoko obrazovanje, utječe na njihovu zapošljivost i povećava stopu nezaposlenosti. Djeca koja su smještena u isključivo ili pretežito romske razrede zbog segregacije i diskriminacije suočavaju se s otežanim uvjetima socijalne integracije i kvalitetnih odnosa s vršnjacima. Nastavnici u tim razredima često su suočeni s nedostatkom materijalnih i financijskih resursa te ograničenim mogućnostima pružanja sadržaja i aktivnosti koji se standardno nude u većinskim razredima.

Nedostatak socijalne integracije u predškolskom i osnovnoškolskom obrazovanju dovodi do različitih očekivanja između romske i većinske populacije, pri čemu romska djeca imaju niže obrazovne aspiracije i često odustaju od školovanja već nakon petog razreda osnovne škole.

Studija *Roma Education in Comparative Perspective* također naglašava da je više od 50 % romske djece smješteno u etnički segregirane razrede, a kao uzroke navodi gustoću naseljenosti Roma u određenim područjima, odluke roditelja iz većinske populacije te praksu smještanja Roma u posebne programe bez procjene njihovih sposobnosti i podrške za integraciju. Važno je istaknuti da se udio etnički segregiranih razreda u Hrvatskoj kreće oko 5 %, dok je u Češkoj i Mađarskoj taj udio i do 10 %.⁷

Obrazovna segregacija u Hrvatskoj ima negativan utjecaj na kvalitetu obrazovanja romske djece, njihovu daljnju obrazovnu uključenost i zapošljivost. Djeca koja su smještena u romske razrede zbog segregacije imaju otežane uvjete socijalne integracije i vršnjačkih odnosa, dok nastavnici u tim razredima često nemaju dovoljno resursa za kvalitetnu nastavu. Etnički segregirani razredi često se formiraju zbog gustoće naseljenosti Roma, odluka roditelja iz većinske populacije te prakse smještanja Roma u posebne programe bez procjene njihovih sposobnosti. Važno je nastojati smanjiti obrazovnu segregaciju i pružiti podršku romskoj djeci za integraciju u obrazovni sustav kako bi se poboljšala njihova socijalna inkluzija i obrazovne mogućnosti.¹³

Uloga predškolskog obrazovanja i integracija romske djece

Predškolsko i osnovnoškolsko obrazovanje igraju ključnu ulogu u integraciji romske djece u Hrvatskoj, a predškolski odgoj posebno je važan za njihov uspjeh.¹⁴

Romska djeca imaju veće šanse za uspjeh uz podršku roditelja, podršku obrazovnog sustava te što raniji upis i dulje pohađanje predškolskih programa.

Potrebno je prilagoditi nastavne planove i programe, osigurati produžne programe i nastavu na romskom jeziku te pružiti dodatnu podršku romskoj djeci za njihovu uspješnu integraciju u obrazovni sustav.¹⁴

Jezična barijera jedna je od glavnih prepreka za romsku djecu u obrazovanju, zbog čega zaostaju za vršnjacima.¹⁴

Razine obrazovanja roditelja igraju važnu ulogu u pripremi djece za predškolske programe i školu te postizanju boljeg školskog uspjeha.¹⁴

Tonković je provela istraživanje u osnovnim školama Međimurske županije čiji je cilj bio ispitati ulogu predškolskog odgoja u obrazovanju i integraciji romske djece. Uzorak je obuhvatio romsku djecu koja su se upisala u prvi razred osnovne škole i romsku djecu koja već pohađaju prvi razred. Provedeni su upitnici za procjenu spremnosti za školu, procjene socioemocionalnog razvoja djece te strukturni intervju s roditeljima. Statističkom analizom, uključujući Kruskal-Wallisov test, dokazane su sve postavljene hipoteze. Rezultati su pokazali da romska djeca koja su duže vrijeme bila uključena u predškolske programe postižu bolje rezultate u procjeni spremnosti za školu. Također, utvrđena je veza između duljeg sudjelovanja roditelja u obrazovnom sustavu i boljeg rezultata djece u procjeni spremnosti za školu. Također, romska djeca koja su duže vrijeme uključena u predškolske programe postižu bolji socijalni i emocionalni razvoj. Istraživanje je pokazalo jasnu pozitivnu vezu između sudjelovanja u predškolskim programima i spremnosti romske djece za školu, što pruža jednake mogućnosti za daljnje obrazovanje i integraciju romske djece u školu. Istaknuto kako je važno podignuti razinu obrazovanja roditelja te što ranije uključiti romsku djecu u obrazovni sustav kako bi se postigao napredak u jeziku, higijeni, socijalnoj interakciji i drugim područjima razvoja te osigurala integracija romske djece u suvremenu romsku zajednicu.

Na temelju prikazanog istraživanja može se zaključiti da sudjelovanje u predškolskim programima ima pozitivan utjecaj na spremnost djece za školu, kao i na njihov socijalni i emocionalni razvoj.

Duže sudjelovanje roditelja u obrazovnom sustavu pokazalo se povezanim s boljim rezultatima djece u procjeni spremnosti za školu. Jezična barijera predstavlja izazov za romsku djecu, no prilagodba nastavnih planova, produžni programi i nastava na romskom jeziku

te dodatna podrška mogu pomoći u njihovoj uspješnoj integraciji.

Prikazani rezultati naglašavaju potrebu za podizanjem razine obrazovanja roditelja i ranijim uključivanjem romske djece u obrazovni sustav kako bi se osigurala jednakost mogućnosti i integracija romske djece u školsko okruženje.

Razlozi odustajanja od školovanja kod pripadnika romske nacionalne manjine

Unatoč naporima različitih vladinih i nevladinih organizacija, situacija obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj i dalje se suočava s brojnim preprekama i problemima.

Prema Šućuru, postoje znatne poteškoće i izazovi koji otežavaju položaj Roma u obrazovnom sustavu, kao što su teškoće pri upisu djece u predškolske ustanove, visoka stopa ponavljanja razreda, nizak postotak upisa u srednje škole i visokoobrazovne institucije te visoka stopa odustajanja od školovanja.¹⁴

Posebno se ističe važnost romskog jezika i kulture kao faktora koji utječu na nepovoljan položaj Roma u obrazovnom sustavu.¹⁵ Ova slaba uključenost Roma u obrazovni sustav predstavlja osnovnu prepreku za njihovu inkluziju i postizanje jednakosti u društvu.

Europska mreža romskih građanskih organizacija (ERGO) provela je istraživanje koje je imalo svrhu istražiti fenomen prekida školovanja ili ranog napuštanja školovanja među mladima u nepovoljnom položaju u dobi od 14 do 22 godine, s posebnim fokusom na romsku djecu. Cilj istraživanja bio je identificirati razloge za prekid školovanja i analizirati naknadne uzroke obrazovne uspješnosti romske djece i mladih. Također se istraživala uloga mjera javne politike pozitivne diskriminacije kao alata za održavanje uspjeha romske djece u školovanju. Ključni zaključci istraživanja ukazuju na visoku stopu napuštanja škole među romskom djecom, često povezanu s anticiganizmom i marginalizacijom u školskom okruženju. Mjere pozitivne akcije moraju biti promicane kako bi se pružila podrška mladima, uključujući mlade majke, te omogućio pristup visokom obrazovanju i boljim poslovima kroz daljnje obrazovanje.¹⁵

Važno je da država i lokalne vlasti uspostave trajne i integrirane napore kako bi se pružila podrška romskoj djeci i mladima, uključujući financijsku potporu i programe druge šanse. Diskriminacija na temelju ekonomskog statusa i etničke pripadnosti prepoznata je kao

glavni uzrok napuštanja škola romskih učenika, stoga politike pozitivne diskriminacije mogu biti ključno rješenje za smanjenje ovog problema. Financijska potpora također može biti usmjerena prema mladim Romima koji se suočavaju s poteškoćama u školovanju zbog odgovornosti prema obitelji.¹⁵

Romima se i danas često uskraćuje status jednakih članova društva, što rezultira predrasudama i svakodnevnom diskriminacijom.

Povijesno gledano, Romi su bili žrtve ropstva koje ih je trajno lišilo posjeda zemlje, sredstava za proizvodnju i bogatstva. Siromaštvo koje mnogi Romi još uvijek doživljavaju djelomično je posljedica povijesnog ropstva. Politike segregacije također su izolirale romske zajednice od ekonomskih mogućnosti na mnogim područjima te i dalje utječu na njihove živote. Pojam anticiganizma obuhvaća društvene stereotipe, klišeje i predrasude koji su duboko ukorijenjeni.¹⁷

Ovi se stereotipi često prihvaćaju i internaliziraju, potvrđujući predrasude prema Romima. Važno je napomenuti da svatko tko ima takve predrasude ne djeluje niti podržava ekstremističke stavove ili nasilje prema Romima. Razina predrasuda nije dovoljan uvjet za antiromsku diskriminaciju, govor mržnje i nasilje, već su tu i drugi društveni i individualni faktori koji utječu na to. Na primjer, loša osobna iskustva s pojedincima iz stigmatiziranih skupina ili društveni status pojedinca mogu igrati ulogu. Anticiganizam treba shvatiti kao rezultat i akumulaciju višestrukih oblika diskriminacije i netolerancije prema Romima.¹⁷

Situacija obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine još je uvijek problematična unatoč naporima da se to popravi. Teškoće pri upisu djece u predškolske ustanove, visoka stopa ponavljanja razreda, nizak postotak upisa u srednje škole i visokoobrazovne institucije te visoka stopa odustajanja od školovanja predstavljaju glavne prepreke za inkluziju i jednakost Roma u društvu. Ključni faktor koji utječe na nepovoljan položaj Roma u obrazovnom sustavu jest nedovoljna uključenost romskog jezika i kulture. Istraživanja su pokazala da visoka stopa napuštanja škole među romskom djecom često proizlazi iz anticiganizma i marginalizacije u školskom okruženju.

Mjere javne politike pozitivne diskriminacije, uključujući podršku mladima, pristup visokom obrazovanju i programima druge šanse, mogu biti ključne za poboljšanje obrazovnog položaja romske djece i mladih. Stalni i integrirani naponi države i lokalnih vlasti, uključujući financijsku potporu i programe podrške, također su nužni kako bi se riješili problemi diskriminacije na temelju

ekonomskog statusa i etničke pripadnosti te omogućio pravedniji pristup obrazovanju za romske učenike.

Jedan su od glavnih razloga odustajanja od školovanja kod pripadnika romske nacionalne manjine socioekonomski faktori. Romska zajednica često se suočava s ekonomskim siromaštvom, nezaposlenošću i lošim životnim uvjetima, što stvara poteškoće u pristupu obrazovanju.¹⁸

Financijske teškoće mogu rezultirati nedostatkom sredstava za školske potrepštine, udžbenike, školske izlete i druge troškove povezane sa školovanjem. Osim toga, socioekonomska nejednakost može dovesti do nedostatka podrške obrazovanju u obiteljima romske zajednice, jer roditelji često nemaju dovoljno vremena, znanja ili motivacije da aktivno sudjeluju u obrazovanju svoje djece.¹⁴

Nedostatak materijalnih resursa i socioekonomske poteškoće stvaraju ciklus siromaštva i nedostatka obrazovanja, koji otežava romskoj djeci stjecanje potrebnih vještina i znanja za daljnji napredak u školovanju i budućem profesionalnom razvoju.¹⁴

Romi se suočavaju sa sustavnom diskriminacijom i predrasudama u školskom okruženju, što negativno utječe na njihovu motivaciju, samopouzdanje i osjećaj pripadnosti. Često se susreću s neprijateljskim stavovima, izrugivanjem, marginalizacijom i stigmatizacijom od strane vršnjaka, nastavnika i drugih osoba u obrazovnom sustavu. Takvo okruženje otežava romskoj djeci da se osjećaju sigurno i podržano te da razviju pozitivan odnos prema školovanju.¹⁴

Diskriminacija također može rezultirati nedostatkom pristupa kvalitetnom obrazovanju, ograničenim mogućnostima napredovanja i ograničenim izborom školskih programa.¹⁷

Predrasude i stereotipi o romskoj zajednici dovode do sniženih očekivanja u pogledu akademskog uspjeha romske djece, što ih može obeshrabriti i dovesti do odustajanja od školovanja.¹⁷

Diskriminacija s kojom se suočavaju romski učenici dovodi do visokih stopa akademskog neuspjeha i napuštanja škole, dok strukturne prepreke i dalje sprječavaju njihovo uključivanje u obrazovni sustav.¹⁸

Obrazovna istraživanja pokazuju da angažman obitelji pridonosi inkluziji, akademskom uspjehu i poboljšanju kvalitete obrazovanja. Međutim, obrazovne prepreke i prakse segregacije u školama pokazuju tradicionalni nedostatak učinkovitih alata za promicanje sudjelovanja

vanja obitelji među romskom populacijom. Razumijevanje prepreka na koje romske obitelji nailaze pri sudjelovanju u obrazovnom sustavu uključuje ispitivanje složenih procesa i dinamike koje opažamo u praksi te uloge različitih aktera u školovanju romskih učenika.¹⁸

Škole kao zajednice koje uče pružaju demokratski scenarij za razvoj vrste odnosa i uvjeta suradnje koji pomažu i nastavnicima i obiteljima da sudjeluju u uspješnim obrazovnim akcijama povezanim sa školskim učinkom.¹⁸

Razvojem akcijskih planova za obiteljski angažman povezanih s postignućima učenika i uključivanjem perspektiva romskih obitelji može se uspješno povećati njihove mogućnosti i očekivanja u obrazovnom sustavu.¹⁹

Romska djeca često dolaze u predškolske i školske ustanove s ograničenim znanjem hrvatskog jezika, što predstavlja veliki izazov, kako za samu djecu tako i za nastavnike i učitelje. Nedovoljno poznavanje jezika otežava komunikaciju s nastavnicima i drugim učenicima, razumijevanje nastavnog gradiva te aktivno sudjelovanje u nastavi.⁶

Nedovoljno poznavanje jezika može rezultirati osjećajem izolacije, poteškoćama u usvajanju novih znanja i nižim postignućima u usporedbi s vršnjacima. Jezična barijera također može utjecati na njihovu socijalnu interakciju i integraciju u školskoj zajednici.⁶

Romi često susreću izazove u obrazovnom sustavu zbog nedostatka podrške i angažmana njihovih obitelji. Niska razina obrazovanja roditelja i nedostatak svijesti o važnosti obrazovanja mogu dovesti do nedostatka podrške i poticanja djece na školovanje.⁶

Također, u obzir treba uzeti i socioekonomske uvjete u kojima romske obitelji žive jer upravo socioekonomski uvjeti mogu dovesti do situacija u kojima obitelji ne mogu pružiti adekvatnu podršku dječjem obrazovanju. Financijske poteškoće, loše stanje domaćinstva, nedostatak pristupa obrazovnim materijalima i resursima mogu biti prepreke za uspješno školovanje romske djece. Nedostatak podrške obitelji može rezultirati nedovoljnom potporom, nedostatkom praćenja dječjeg napretka i nedostatkom interesa za obrazovanje.⁶

Romska djeca se često suočavaju s preprekama i poteškoćama prilikom pristupa obrazovanju te imaju ograničene mogućnosti za uključivanje u školski sustav.⁶

Nedostatak inkluzivnosti i nedovoljna prilagodba obrazovnog sustava romskoj kulturi, jeziku i specifičnim potrebama dovode do isključenosti i nedovoljne podrške za romsku djecu.⁶

Također, nedostatak obrazovnih programa i resursa usmjerenih na potrebe romske djece, nedovoljna stručna podrška i nedostatak senzibiliziranosti učitelja i školskog osoblja za romsku kulturu i jezik pridonose njihovoj neadekvatnoj integraciji u obrazovni sustav.⁶

Prijedlozi za poboljšanje obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine

Postoje brojni prijedlozi za poboljšanje obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine, a među njima se može izdvojiti nekoliko prijedloga koji su prikazani u tablici 1.

Tablica 1. Prijedlozi za obrazovanje Roma	
Prijedlog mjere	Obrazloženje
Inkluzivne politike	Potrebno je uspostaviti i provesti inkluzivne politike obrazovanja koje će osigurati pristup kvalitetnom obrazovanju za sve romske učenike.
Osposobljavanje nastavnika	Nastavnici moraju biti osposobljeni za rad s romskim učenicima i svjesni kulturoloških specifičnosti romske zajednice. Potrebno je osigurati edukaciju nastavnika o metodama inkluzivnog obrazovanja, interkulturalnoj komunikaciji i prilagodbi nastavnih programa.
Romske asistentice i asistenti	Mogu djelovati kao most između škole, učenika i roditelja, pružajući podršku učenicima i osiguravajući bolju komunikaciju i razumijevanje između svih sudionika.
Kulturološki osjetljiv kurikulum	Kurikulumi moraju biti prilagođeni kako bi odražavali romsku kulturu, jezik i povijest.
Prevenција i borba protiv diskriminacije	Važno je provoditi edukaciju u školama o ljudskim pravima, jednakosti i poštovanju različitosti.
Suradnja s roditeljima i romskim zajednicama	Aktivno uključivanje roditelja i romskih zajednica u obrazovni proces može imati pozitivan utjecaj na uspjeh učenika. Potrebno je osigurati otvorenu komunikaciju, radionice i programe koji će podržati roditelje u njihovoj ulozi kao dionika obrazovanja.
Financijska potpora	Osiguravanje adekvatnih financijskih resursa za obrazovne programe i mjere podrške romskim učenicima omogućuje implementaciju različitih inicijativa koje mogu unaprijediti obrazovanje.

Izrada autorice prema Europskoj inicijativi za promicanje socijalne uključenosti i podizanje svijesti.²⁰

Kako bi se poboljšalo obrazovanje pripadnika romske nacionalne manjine, potrebno je uspostaviti inkluzivne politike obrazovanja, osposobiti nastavnike za rad s romskim učenicima, uključiti romske asistente i prilagoditi kurikulum kako bi odražavali romsku kulturu. Također, važno je provoditi edukaciju o ljudskim pravima i jednakosti, surađivati s roditeljima i romskim zajednicama te osigurati adekvatnu financijsku potporu za obrazovne programe i mjere podrške.

U posljednjih nekoliko godina nadležna državna tijela, lokalna zajednica, romske i ostale udruge uložile su napore da se obuhvati i uključi što više romske djece u programe predškolskog odgoja i obrazovanja na svim razinama. Međutim, dugogodišnja nedovoljna briga društva i marginalizirani položaj Roma rezultiraju tek početkom dugotrajnog procesa koji zahtijeva osmišljavanje i primjenu mjera kako bi se romskoj djeci omogućili jednaki uvjeti za sudjelovanje u svim odgojno-obrazovnim ustanovama i kvalitetno školovanje. Nacionalna strategija za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020. godine ima cilj smanjiti marginalizaciju Roma i ostvariti jednakost prava te se temelji na međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima i pravima nacionalnih manjina, kao i iskustvima drugih zemalja koje sustavno rješavaju probleme Roma.²⁰

Temeljni je cilj odgoja i obrazovanja romske djece u Hrvatskoj osigurati jednakost šansi, suzbijanje diskriminacije, desegregaciju i poticanje društvene integracije Roma.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta provodi niz programa kako bi se postigli ovi ciljevi, uključujući uključivanje romske djece u predškolske programe, podršku pri učenju hrvatskog jezika, suradnike pomagače koji poznaju romski jezik i stipendiranje romskih učenika u srednjim školama.

Također, važno je provoditi programe koji uključuju obrazovanje o ljudskim pravima i toleranciji na svim razinama odgoja i obrazovanja, kako bi se osigurao učinkovit razvoj pojedinaca i društva u cjelini.

Program potpore u odgoju i obrazovanju pripadnika romske nacionalne manjine

Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije naglašava da su znanje, obrazovanje i cjeloživotno učenje ključni za razvoj društva i pojedinca te pridonose izgradnji identiteta. Međutim, romska djeca još uvijek nisu uspje-

la ostvariti svoje pune obrazovne mogućnosti zbog siromaštva, diskriminacije i marginalizacije. Potrebno je osigurati kvalitetno obrazovanje dostupno svima, uključujući programe predškolskog odgoja, podršku u učenju jezika, interkulturno obrazovanje i programe produženog boravka. Iako su postignuti određeni pomaci, potrebni su dodatni naponi kako bi se postigla zadovoljavajuća uključenost romske nacionalne manjine u obrazovni sustav.²¹

Provedbom mjera prethodnih javno-političkih dokumenata i operativnih planova ostvaren je znatan napredak u obrazovanju romske nacionalne manjine u Hrvatskoj. Povećano je uključivanje romske djece u predškolske programe i produženi boravak u osnovnim školama, a posebna pomoć pruža se učenicima koji ne poznaju hrvatski jezik. Uvođenje stipendija i smještaja u učeničke domove pozitivno je utjecalo na uključivanje romskih učenika u srednje škole. Mjere su usmjerene na osiguranje pristupa kvalitetnom obrazovanju, prevenciju segregacije u školama, sprječavanje prekida školovanja i lakši prelazak iz škole na tržište rada. Provedba daljnjih aktivnosti bit će ključna za sprječavanje preuranjenog napuštanja školovanja i podizanje svijesti o važnosti obrazovanja. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta osigurava stipendije za srednjoškolce i studente te programe opismenjavanja i osposobljavanja za odrasle Rome. Unatoč napretku, izazovi i dalje uključuju socijalnu integraciju djece, pripremu za školu, stjecanje potrebnih znanja i vještina te ravnotežu u broju učenika Roma u odnosu na ostale učenike. Ministarstvo će uložiti napore u osiguravanje kvalitetnog i inkluzivnog obrazovanja za romsku nacionalnu manjinu u trogodišnjem razdoblju od 2021. do 2023.²¹

Za postizanje jednakih obrazovnih mogućnosti, djeci pripadnicima romske nacionalne manjine ključno je omogućiti sudjelovanje u programima predškolskog odgoja. Ova inicijativa ima za cilj smanjiti socioekonomski jaz s kojim se ova djeca suočavaju te im pružiti veće šanse za uspješnu integraciju tijekom obveznoga osnovnog obrazovanja.²¹

Zaključak

Romski narod ima bogatu povijest prisutnosti diljem Europe, uključujući i Republiku Hrvatsku. Kao nacionalna manjina, Romi imaju pravo na zaštitu svoje jezične, kulturne, vjerske i identitetske baštine, kao i na jednakost i zaštitu od diskriminacije. Kroz povijest, Romi su u Republici Hrvatskoj migrirali i naseljavali se tijekom različitih razdoblja. Broj Roma u Hrvatskoj bilježi postupan porast tijekom godina, a danas čine jednu od brojnih i najstarijih manjina u Hrvatskoj. Unatoč postignutom napretku u poboljšanju socioekonomskog, obrazovnog i pravnog položaja Roma, još uvijek postoje izazovi u ostvarivanju punih prava, jednakosti i socijalnih prava za tu zajednicu.

Obrazovanje pripadnika romske nacionalne manjine u Hrvatskoj suočava se s brojnim izazovima i preprekama. Postoji niska stopa upisa romske djece u osnovnu školu, a još manji ih broj uspješno završava obrazovanje, posebno ženska djeca, koja su često izložena ranoj udaji i majčinstvu. Jezična barijera predstavlja veliki izazov za romsku djecu koja nisu bila uključena u predškolski odgoj i obrazovanje. Nedostatak financijske stabilnosti također otežava obrazovanje za Rome koji žive u lošim uvjetima. Iako postoje pozitivni pomaci u povećanju sudjelovanja romske djece u predškolskom obrazovanju, ukupna uključenost i dalje je nedovoljna. Obrazovna segregacija i nedostatak resursa u obrazovnom sustavu predstavljaju znatne izazove za romsku djecu. Predškolsko i osnovnoškolsko obrazovanje igraju ključnu ulogu u integraciji romske djece, a ranije uključivanje u predškolske programe i podrška roditelja važni su čimbenici za uspjeh.

Prilagodba nastavnih planova i programa, osiguravanje produžnih programa i nastave na romskom jeziku te dodatna podrška mogu pomoći u uspješnoj integraciji romske djece u obrazovni sustav. Potrebno je podignuti razinu obrazovanja roditelja i smanjiti obrazovnu segregaciju kako bi se osigurale jednake obrazovne prilike i socijalna inkluzija za romsku djecu.

Situacija obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj i dalje predstavlja izazov zbog različitih razloga.

Socioekonomski faktori, diskriminacija i predrasude, jezična barijera, nedostatak podrške obitelji te nedovoljna integracija u obrazovni sustav čine prepreke za

ostvarivanje jednakih obrazovnih mogućnosti za romsku djecu. Važno je nastaviti s provedbom mjera javne politike pozitivne diskriminacije, osigurati pristup kvalitetnom obrazovanju, podržati romsku kulturu i jezik te promicati inkluzivno obrazovanje.

Također, potrebno je kontinuirano educirati nastavnike i školsko osoblje te osigurati resurse i programe prilagođene potrebama romskih učenika. Samo integriranim naporima države, lokalnih vlasti, obrazovnih institucija i šire društvene zajednice moguće je postići pravednije obrazovno okruženje i povećati šanse romske nacionalne manjine za uspjeh u školovanju i budućem profesionalnom razvoju.

Postoji niz prijedloga za poboljšanje obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine, koji uključuju uspostavu inkluzivnih politika obrazovanja, osposobljavanje nastavnika, uključivanje romskih asistenata, prilagodbu kurikuluma, prevenciju diskriminacije i suradnju s roditeljima i romskim zajednicama.

U Hrvatskoj su poduzeti koraci za poboljšanje obrazovanja romske nacionalne manjine, uključujući uključivanje učenika u predškolske programe, podršku u učenju jezika, suradnike pomagače i stipendiranje u srednjim školama. Važno je provoditi programe o ljudskim pravima i toleranciji te pratiti podatke o obrazovanju romskih učenika. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta vodi bazu podataka i pruža financijsku podršku programima opismenjivanja i osposobljavanja za odrasle Rome.

Kako bi se ostvarilo kvalitetno obrazovanje za pripadnike romske nacionalne manjine, potrebno je fokusirati se na jačanje snaga, prevladavanje slabosti, iskorištavanje prilika i suočavanje s prijetnjama. Samo kontinuirano ulaganje u obrazovanje Roma i implementacija prijedloga za poboljšanje mogu osigurati jednakost i integraciju Roma u društvo.

Referencije

1. Nacionalni plan za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine. Dostupno na: <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocImages/NPUR%202021-2027/Nacionalni%20plan%20za%20uklju%C4%8Divanje%20Roma.pdf> (pristupljeno 28. 5. 2023.).
2. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20, 151/22.
3. UNICEF. The Right of Roma Children to Education. 2021 Dostupno na: <https://www.unicef.org/eca/media/1566/file/Roma%20education%20postition%20paper.pdf> (pristupljeno 3. 6. 2023.).
4. Jakić M. Obrazovanje Roma – usporedba Republike Hrvatske s Republikom Slovenijom, Ekvilibrij, 2012.
5. Kunac S, Klasnić K, Lalić S. Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: istraživanje baznih podataka. Zagreb, Centar za mirovne studije, 2018.
6. Bagić D, Burić D, Dobrotić I, Potočnik D, Zrinščak S. Rom-ska svakodnevnica u Hrvatskoj: prepreke i mogućnosti za promjenu = Everyday life of Roma in Croatia: challenges and potentials for transformation. Zagreb: UNDP: UNHCR, UNICEF izvješće, 2014.
7. Uključivanje Roma u Hrvatsko društvo – obrazovanje i zapošljavanje. Dostupno na: <file:///C:/Users/korisnik/Downloads/Ukljucivanje%20Roma%20u%20hrvatsko%20društvo-obrazovanje%20i%20zaposljavanje.pdf> (pristupljeno 19. 5. 2023.).
8. Babić D, Škiljan F. Romi u Pitomači: između etnomimikrije i očuvanja romskog identiteta. Podravina, 2019, 18(35): 122–137.
9. Klehe UC, van Hooff EAJ, ur. The Oxford Handbook of Job Loss and Job Search. Oxford: Oxford University Press, 2018.
10. Virkes T, Maslić Seršić D, Lopez-Zafra E. Core Self- Evaluations and Individual strategies of coping with unemployment among displaced Spanish workers. The Spanish Journal of Psychology, 2017, 20, e59; 1–11.
11. Brust Nemet M. (2015). Povezanost tradicije romskih obitelji s uključivanjem u život i rad odgojno-obrazovnih ustanova. U: Mlinarević V, Brust Nemet M, Bushati J, ur. Obrazovanje za interkulturalizam: položaj Roma u odgoju i obrazovanju, Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, 2015. str. 197–214.
12. Tonković A. Uloga predškole u obrazovanju i integraciji romske djece. Doktorska disertacija. Filozofski fakultet u Zagrebu, Odsjek za pedagogiju, 2017.
13. Brica N, Buzar S. Integracija romske nacionalne manjine nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju. Zbornik sveučilišta Libertas, 2017, 1-2, 287–305.
14. Hrvatić N. Odgoj i izobrazba Roma u Hrvatskoj. Društvena istraživanja, 2000, 9(46-47), 267–290.
15. Cashman L. New label no progress: Institutional racism and the persistent segregation of Romani students in the Czech Republic. Race Ethnicity and Education, 2017, 20(5), 595–608.
16. School dropout of Roma in Romania. Commissioned by the European Roma Grassroots Organisations Network (ERGO). 2020. Dostupno na: https://ergonetwork.org/wp-content/uploads/2019/11/School-dropout_Nevo-Romania.pdf (pristupljeno 3. 6. 2023.).
17. Cross K, Clancy K, Mendenhall R, Imoukhuede P, Amos J. The Double Bind of Race and Gender: A Look into the Experiences of Women of Color in Engineering. 2017 ASEE Annual Conference & Exposition.
18. Díez-Palomar J, Santos Pitanga T, Álvarez Cifuentes P. La Paz School. From a Ghetto to a Magnet School [Special issue]. International Review of Qualitative Research, 2013, 6(2), 198–209.
19. Romska nacionalna manjina u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: <https://pravamanjina.gov.hr/nacionalne-manjine/ostvarivanje-prava-romske-nacionalne-manjine/nacionalni-program-za-rome/obilježja-roma-u-rh/385> (pristupljeno 20. 5. 2023.).
20. Europske inicijative za promicanje socijalne uključenosti i podizanje svijesti. Dostupno na: <https://national-polices.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/croatia/45-initiatives-promoting-social-inclusion-and-raising-awareness> (pristupljeno 20. 5. 2023.).
21. Program potpore u odgoju i obrazovanju pripadnika romske nacionalne manjine za razdoblje 2021. do 2023. godine. Dostupno na: https://mzo.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Obrazovanje/NacionalneManjine/Program-potpore-romi/program_potpore_u_odgoju_i_obrazovanju_pripadnika_romske_nacionalne_manjine_2021-2023.pdf (pristupljeno 20. 5. 2023.).

UNDEREDUCATION OF MEMBERS OF THE ROMA NATIONAL MINORITY AND REASONS SCHOOL DROPOUT

---

¹ Andreja Tursić

¹ Aleksandar Racz

¹ University of Applied Health Sciences

Abstract

The Roma national minority represents an important part of society in the Republic of Croatia. The Roma have a rich history and culture, and education plays a key role in the integration and social inclusion of all citizens, especially minority groups such as the Roma. Unfortunately, the undereducation of members of the Roma national minority represents a serious problem that requires attention and resolution. The aim of the paper is to analyze the problem of under-education of members of the Roma national minority in the Republic of Croatia, to systematize the previously known reasons that lead to school dropout, and to propose measures to improve their education. The results of the analyzed research carried out so far indicate a low level of education among the Roma, with a low rate of enrollment in preschool institutions, a high percentage of dropping out of primary and secondary education, and limited access to higher education.

Keywords: Roma, education, undereducation, national minority
